

Peko tegudest

Peko käve üks kui inne ilma piti,
 valgösärk vallatõlli,
 1855 vana pidi üks sis Peko pikkä särke,
 ai sälgä ärmägo.
 Vööle pand' üks sis Riia vüüräti,
 kaala Narva kaalaräti,
 pand' üks tä päähä laja kaabu
 1860 kui virve viläsari.
 Peko läts üks sis nurmõ kündmähe,
 armas atra kandmahe.
 Peko tii-s üks leib' adral,
 raudaäglil äestelle-s -
 1865 kõõ haard' üks küll Peko hark' atra,
 suur poiss puuäkle:
 hark- pidi üks tä -atra ausapast,
 puuäkle puhtapast!
 Nii oll' üks täl rassõ raudpuu,
 1870 pääl luits loovhkamb:
 õga joudnu-s üks nõsta^q sada miist,
 luitsat putto^q n'oo^q poisi^q!
 Peko kand' üks kõõ atra kangla all,
 sääd' luitsat loovhkahe.
 1875 Peko läts üks sis kündmä kütüsit,
 suure turbit toukama.
 Esi üks tä künni, esi lauli,
 tougas' jutto turbillõ:
 "Küll saasõ üks siist veerele viljä,
 1880 saasõ vatska vaesillõ!"
 Peko and' üks ka joudo hobõsõllõ,
 tervüt terä tegijillõ,
 musta üks mulla kündjälle,
 aromaa arijallõ.
 1885 Õga üks väsi-s Peko hopõn,
 jää-s laisast timä lauk.
 Sääntse^q üks sis vilä^q vinnüvä^q,
 sääntse^q rüä^q üles rühe^q:
 viländ sai üks sis ilmalõ vitä^q,
 1890 sai liinolõ leibä.
 Peko kõnõl' üks sis vilä vidäjillõ,
 kulla kuurma säädjillõ:
 "Kiä üks eläs, tuu näge,
 kua kasus, saa kaia^q!
 1895 Hot' läävä^q üks sis liina^q lillelitsest,
 lillelitsest, lipalitsest,
 sis saava^q üks küll sääntse^q inemise^q,
 virve^q sääntse^q vigurise^q:
 õga naka-i üks nää^q sugu soetama,
 1900 üsäkirjo ülendämä;
 maa naka-i üks imp vilja kandmahe,
 nuu^q tõu^q tõsõmahe;
 nuu^q võta-i üks imp poisi^q puuäkle,
 haara-i harkadrakõist,
 1905 lilli mõtle^q üks nää^q ollõv lehtadra,
 raudaäkle ausast!"

Peko üks sis kõigilõ kõnõli,
 arot' umma aavetsat:
 "Liina mõtle^q üks nää^q ollõv lehtadra,
 1910 ausapa raudägli -
 lehtadõr üks näil leevä kaotas,
 raudägil raiskas!"
 Kõik om üks no õigõ Peko jutt,
 suurõ seto seletüs:
 1915 turbakõsõ^q üks kõik all tuimast läävä^q,
 maa pliita pitsüs.
 Selle naka-s üks vilä^q vinnümä,
 orasõ^q oiduma:
 ülest jovva-s üks tulla^q turba talt,
 1920 leede sisest liikuda.
 Peko üks puistas' puu-äglil,
 harkadral arotõlli!
 Selle üks ka vili puud tahtsõ,
 kullõl' kuusõossakõise,
 1925 Essu- lüüde üks et -poig puuriste,
 sinnä heit' uma hinge.
 Selle om üks ka puhtab puu-ägil,
 kulusap kuusõ-ossõst.
 Kui üks jäl Peko inne elle,
 1930 käve käpe setokõnõ,
 Peko läts üks kui mõtsa puid ragoma,
 palkõ maalõ painutama,
 õga üks Pekol saagõ olõ-s,
 kipõl poisil suurt kirvõst!
 1935 Peko läts üks kui laanõ lähkohe,
 suurõ kunnu kottalõ,
 Pekot üks kõik pedäjä^q palssi^q,
 suurõ^q kuusõ^q kumardõlli^q:
 "Kuulõ^q üks sa, kull'a Pekokõnõ,
 1940 väega kõva vägimiis!
 Peko, võta^q üks sa veerest virilit,
 tõistõ kõrvalt kõvõrit!"
 Peko üks sis juurtõga kakk',
 kakk' vällä kanduga.
 1945 Peko kakk' üks sis tunnil mito tuhat,
 minotil mito sata:
 tarko kakk' üks tä mehe tarõpalkõ,
 suurto herre sohvapuid.
 Mõnõl üks ka vaesõl hobõst olõ-s,
 1950 kval velel verevät.
 Peko oll' üks ka helde hingega,
 hani hallõ süämega -
 Peko üks ka kõiki avitõlli,
 avitõlli, armatsõlli,
 1955 talvõst vidi üks ka puid ahjo küttä^q,
 katla ala kallutõlla^q.
 Vanna tehäs^q üks Pekot tuu vald,
 kiti^q timmä kehvälise^q.
 Peko avit' üks ilma tä rahalda,
 1960 tõi kodo tä kullalda -

- Peko olõ-s õks ahnõ raha pääle,
kogo-s timä suurt kulda.
Muutko tälle õks kõõ ante ait'ummat,
pakso^q passiiba^q pante.
- 1965 Kelle and' õks ar Peko ait'umma,
kohe passiiba pand'?
Suurõst pand' õks tä kelläst kerikohe,
hellest kupast korgõhe.
Kui tulli õks taa pühänes päiv,
1970 keere kerigo aig,
kiä naksi õks sis kiirdmä kerikohe,
kua marss'ma mastõrahe -
kua om õks ka kell helehep,
kuldakupp kumõhõp,
1975 nuu^q omma^q õks kõik vaestõ ait'umma^q,
kehvaliste kingistuse^q,
miä inne õks nää^q Peko^{lõ} anni^q,
vägimehele veerädi^q.
Peko käsk' õks ar kumu korgõhe,
1980 helü hellä taivahe.
Peko õks kui kuna mõtsa läts,
läts kundo kullõma,
võtt' õks tä kiijora kirstust,
tammõnuia taatõlli,
1985 vali õks tä mõtsa valgõl särgil,
ilosal ärmäkul.
Jalah õks täl kapuda^q kiredi^q,
viisu^q väega välgevä^q,
miä kudi õks täl ime kuu valul,
1990 alost' maama ao valul,
(kulusa^q õks täl saiva^q kuu valul,
ausapa^q ao valul).
Pääh oll' õks täl oline kaab,
pardsi hindäl palmit.
1995 Õga õks Peko hillä lää-s,
taha-s minnä^q tassakõtsi -
Peko õks kui virot', viiso^q välge^q,
jalah kapuda^q kadsadi^q.
Peko sai õks sis laanõ lähkohe,
2000 suurõ kunnu kottalõ,
Peko õks sis kuuld' kohinat,
kuuld' kahru kahinat,
koh õks naa^q käve^q mesikäpä^q,
suurõ^q kahru^q karksiva^q.
2005 Peko õks sis nuialõ ütél',
keerät' sõna kiijorallõ:
"Olõ^q õks no nopõ, mu nui,
olõ^q kipõ, mino kiijor!"
Nui õks jäl ütél': "Nujah!",
2010 suur kiijor kitt' perrä.
Peko sai õks kui ligi-lähkohe,
sai kahra kaalalõ,
kõik õks sis kahru^q karksiva^q,
laadnahe laulu leivä^q.
2015 Tõõnõ-õks-sis-tõõsõlõ kõnõli^q,
mar'a^q üttele manitsõlli^q:
"Meele õks no saasõ suur supp,
saa kulanõ krupen!"
Peko õks sis kuuld', esi ütél',
- 2020 hall miis haard' sõnna:
"Võit õks ti, kahru^q, no karada,
targa^qkäpä^q tandso lüvvä^q!"
Kahru õks kui ese hellü tekk',
maama tänit', maa müräs',
2025 tälle tull' õks sis mano tuhanit,
puul' mõtsa mõrdsukit.
Peko õks sis ütél' ärmäkulõ,
kadsat' sõnna kaputillõ,
pääle õks viil keerät' kiijorallõ,
2030 noorit' nuialõ sõnna,
pääle õks tä hiussit hel'otõlli,
Peko hargut' habõnit.
Suurõ^q joosi^q õks kõik kahru^q kaala mano,
vägimehe vere mano.
2035 Peko õks sis keerät' kiijoraga,
kulla nuiaga kloksas' -
kualõ õks tä kloksas', tuu kuule,
matsu and', maalõ sattõ!
Seni õks tapp' pikk Peko,
2040 kiijoral keerätelli:
mõnõ õks ar lei maa sisse,
mito süld süvvä hauda,
suu^q õks näil ammulõ jäivä^q,
jäivä^q hamba^q hargulõ.
2045 Mõni õks näid pakko pagõsi,
kua kaldo kavvõndõhe -
Peko oll' õks ka julgõ juuskmahe,
jänes järke minemähe.
Veidü õks sis jäi kahru seemend,
2050 karvaluumõ kasinahe.
Kui õks taa Peko kahra tapp',
põtro maalõ põrotõlli,
Peko õks joht sukuge väsü-s,
kõva seto kõhnast jää-s -
2055 vana tälle õks kõõ Jummal joudo and',
käsile kärmüt.
Peko õks sis veitüst maalõ istõ,
hüvvi mõtit mõtlõma.
Miis istõ õks üte sis minode,
2060 tukõv seto poolõ tunne,
Peko õks eis' kitt' kiijorat,
hüvvä nuiä häälitselli.
Kiijor õks jäl keelilä kõnõli,
nui veerät vigurihe:
2065 "Peko, vii^q õks no kodo sada kahro,
miis, mito mesikäppä!"
Nui sallits' õks sis kokko sada kahro,
kiijor pand' paaritsilla.
Kahru^q saiva^q õks sis rinda kui kaaredsa^q,
2070 jäivä^q tõõnõtõõsõ külge.
Määne oll' õks sis kahr kõkõ suurõb,
kahru-esä imelik,
Peko toet' õks tuu uma tur'o pääle,
kallut' uma kaala pääle.
2075 Kepp õks sis ütél': Kiso^q, Peko!",
nui ütél': "Olõ^q nopõ!"
Peko läts õks sis kodo minemähe,
suurõst laanõst laskmahe.

2080 Takah timmä õks kõik kuusõ^q kumardiva^q,
pall'õ pedäjä^q palssi^q,
Peko veese õks et mõtsast mõrtsukit,
suurõst laanõst laapajalgo,
mõtsa jää-s õks imp puu murdjit,
kinä juurõ kiskjit.
2085 Takah õks kõik pedäjä^q lauli^q,
kadaja^q karksiva^q,
maasigõ^q õks jäl tehne^q maa pääl,
jämme^q palovhka^q palssi^q:
"Naa^q meid õks kõik kahru^q sõrol sõki^q,
2090 pääle lamssi^q laapajala^q!"
Peko läts õks sis kodo kahruga,
lask^q laapajalgoga.
Kümme õks oll' kündjät nurmõ pääl,
sada äkle äestämäh -
2095 kõik kümme õks sis kübärät kergüdi^q,
sada hobõst saissetõlli^q.
Kiä õks näkk', tuu imeht',
kua kai, tuu kadsat',
kõik õks naa^q kündjä^q kõnõli^q,
2100 leevätegija^q leelodi^q:
"Naid joudnu-s õks tuvva^q sada hobõst,
viiskümmend verevāt -
Peko vidä õks kui vihalehesit,
olõkõrse oiutõllõs!"
2105 Peko õks vidi, lask' villu,
vidi kahra, kae-s taadõ.
Peko õks kõnõl' kündjillõ,
saat' saalõ sõna:
"Kuulkõ^q õks ti, kulladsõ^q kündjä^q,
2110 kalle^q adrakandjakõsõ^q!
Täämbä võidõ õks ti tulla^q mu poolõ,
piire^q vana Peko mano -
siist teile õks kõik saava^q saaniteki^q,
kati-kas'ka suurõ^q krae^q!"
2115 Kui õks sis kündjä^q kodo lätsi^q,
virgastõ virotõlli^q,
sinnä vaijo õks sis kokko puul' valda,
mitmõkümne^q külämehe^q.
Säläst võti^q õks kõik kalle^q kahrunaha^q,
2120 maalõ koorõ koobitsivva^q.
Õga õks Peko rahha taha-s,
kahrutapja suurt kassu.
Kõik tehne^q õks taad Pekot tii pääl,
palssi^q timmä palo pääl.
2125 Kohe pand' õks jäl Peko nuu^q palvõ^q,
and' nuu^q ait'umma^q?
Peko kirot' õks kõõ kiijora pääle,
taat' tammõnuia sisse.
Kiijor taat' õks ar sõna taivahe,
2130 kuldanime korgõhe,
korgõhe tekk' õks tä Kuninga kübärä,
saiva^q targa^q Taivaratta^q.
Sis kõnõl' õks taa Peko pikkä jutto,
vägimiis veerätelli:
2135 "Seni om õks ka korgõh Kuninga küpär,
Ratta^q kaia^q rahvallõ,
kooni õks taa eläs ilmakõnõ,

om mar'a maakõnõ!"
Nuu^q omma^q õks kõik Peko ait'umma^q,
2140 korgõh kulladsõ^q teno^q.
Inne- oll' õks ka -mustõ iku-sõda,
virve verevalamine.
Peko oll' õks kõõ kuri taplõma,
vali vasta võtmahe.
2145 Koh õks ka oll' suur hädä,
Vinnemaal verevalang -
Pekol õks olli^q selge^q silmä^q,
selge^q silmä^q, helle^q kõrva^q,
Peko kuuld' õks ar tõõsõ ilma viirde,
2150 mar'a mitmõ maa taadõ -
kohe õks tä juusk', noid kloksõ,
liit' maalõ lihamäki.
Peko pelgä-s õks püssä paukunat,
tuliravva suurt toosso.
2155 Maa õks hot' müräs', taivas tõras'
suurõ õks püssä paukunat,
ravvariista ragomist,
Peko juusk' õks kõõ sisse julgõhe,
tulõ sisse tugõvahe -
2160 pelgä-s õks Peko noid luutõ,
ravvariista ragomist.
Kui õks Peko sisse juusk',
vägimiis vaihõlõ,
Peko küsse õks ka joudo Jumalalt,
2165 Taivatätält tarkut -
suur oll' õks tä Jumala sulanõ,
käpe Essu käskjalg.
Näide õks sis loodi^q lorre lätsi^q,
kuuli^q kummaldõ käändü^q.
2170 Peko õks si üteli: "Üts, kats,"
kolmandat kullutõlli.
Peko õks sis tapp' tammõnuijal,
kihot' maalõ kiijoral:
kua õks linnas' kupõrdille,
2175 pess' mar'a maa sisse.
Peko uinut' õks suurõ säääl unigu,
suurõ silla sinelist.
Noid kutsutas õks no sõakäapist,
innemustidsõ^q tapõdo^q -
2180 kõik omma^q õks no käünü^q Peko käe^q,
lihamäe^q leotanu.
Peko läts õks kui hauda magamahe,
liivahauda lesätämmä,
Peko kõnõl' õks ka kooba kottal,
2185 vägimiis veerätelli,
(sinnä õks ka om pall'õ aigo,
tuhandit aastakko):
"Kui naatas õks naid kruntõ andma,
maakantõ kallutamma,
2190 kuningit õks sis naatas korjama,
vanõmbit vaeldama,
illos saasõ õks sis Eesti säädüs,
vabariigi valitsus.
Kualõ saasõ õks sis sinnä krundikõnõ,
2195 mar'a maalapikõnõ,
koh omma^q õks naa^q sõakäpäkesõ^q,

2200 vainu veri vaeldõt,
kiä lätt õks ka tuuhtõ kottalõ,
armas tuu asõmõllõ -
sää! võidõ õks ti minno manitsõlla,
Peko nimme nimitsellä!
Sis om õks mul havvah hallõ miil,

2205 koobah kullanõ süä -
kui õks ti minno nimitsellet,
vågimiist veerätellet,
sis õks ma kunage koolõ-i,
olõ, hiitra, herevällä!”